

GİTMEK VE DÖNMEK ARASINDA: TÜRKİYE'DE YENİ NESİL BEYİN GÖÇÜ

DERLEYEN
DİDEM DANIŞ

GİTMEK VE DÖNMEK ARASINDA: TÜRKİYE'DE YENİ NESİL BEYİN GÖÇÜ

Derleyen: Didem Danış

Yazarlar: Adem Yavuz Elveren, Burçe Orhan, Didem Danış, Elif Aktaş-Çelik, Elif Keskiner, Filiz Künüroğlu, Gülay Toksöz, Gülay Türkmen, F. Güzin Ağca-Varoğlu, Meltem Yılmaz Şener, Nilay Kılınç, Nursel Durmaz-Bodur, Ulaş Sunata, Yasemin Erdoğan-Öztürk, Zehra Hopyar, Zeynep Yanaşmayan

Nika Yayınevi - 220
1. Baskı: Kasım 2023

ISBN: 978-625-6520-19-6
Sertifika No: 48850

Kapak Tasarımı: Aycan Kurt
Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Nika Yayınevi Basım Yayın Matbaacılık Dağıtım Reklam Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Matbaacılık
Sertifika No: 42488

Nika Yayınevi
Kültür Mah. Dr. Mediha Eldem Sokak No 55/2 Kızılay-Ankara
T: 0312 433 71 15
www.nikayayınevi.com.tr
info@nikayayınevi.com.tr

GİTMEK VE DÖNMEK ARASINDA: TÜRKİYE'DE YENİ NESİL BEYİN GÖÇÜ

•
DERLEYEN
DİDEM DANIŞ

YAZARLAR

Adem Yavuz Elveren, Burçe Orhan, Didem Danış, Elif Aktaş-Çelik,
Elif Keskiner, Filiz Künüroğlu, Gülay Toksöz, Gülay Türkmen,
F. Güzin Ağca-Varoğlu, Meltem Yılmaz Şener, Nilay Kılınç, Nursel
Durmaz-Bodur, Ulaş Sunata, Yasemin Erdoğan-Öztürk, Zehra Hopyar,
Zeynep Yanaşmayan

Nika Yayınevi

☐ İÇİNDEKİLER

Kişisel Bir Açıklama ve Teşekkür	7
GÜNÜMÜZ TÜRKİYE’SİNDE BEYİN GÖÇÜ	9
Didem Danış	

BİRİNCİ KISIM

TÜRKİYE’DEN YURTDIŞINA YÜKSEK NİTELİKLİ GÖÇ

YÜKSEK NİTELİKLİ GÖÇ ARAŞTIRMALARI: GELİŞEN BİR LİTERATÜR	31
Elif Aktaş-Çelik	

AVRUPA’DAKİ TÜRKİYELİ YÜKSEK EĞİTİMLİ GÖÇMENLER: KAVRAMSAL BİR BAKIŞ	51
Zeynep Yanaşmayan	

TÜRKİYE’DEN BEYİN GÖÇÜNÜN TOPLUMSAL CİNSİYET BOYUTU	73
Adem Yavuz Elveren, Gülay Toksöz ve Nursel Durmaz Bodur	

TÜRKİYE’NİN YENİ NESİL NİTELİKLİ EMEK GÖÇÜ: BERLİN’DE ‘YENİ DALGA’	101
Burçe Orhan	

ALMANYA’DA YÜKSEK NİTELİKLİ GÖÇMENLERİN GÜNDELİK HAYAT DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME SÜREÇLERİ	127
F. Güzin Ağca-Varoğlu	

TÜRKİYE’DEN ALMANYA’YA GÖÇÜN DEĞİŞEN YÜZÜNÜ YENİDEN DÜŞÜNMEK	159
Gülay Türkmen	

AVRUPA’DA YÜKSEK EĞİTİMLİ İKİNCİ KUŞAK	175
Elif Keskiner	

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE'YE YÜKSEK NİTELİKLİ GERİYE GÖÇ

- GERİYE GÖÇ VE "NİTELİKLİ" GERİYE GÖÇ ARAŞTIRMALARINA DAİR
BİBLİYOGRAFİ ÇALIŞMASI 203
Zehra Hopyar
- GERİYE GÖÇ ÜZERİNE TEORİ VE MODELLER: AVRUPA'DAN
TÜRKİYE'YE KESİN DÖNÜŞ 221
Filiz Künüroğlu
- GERİYE GÖÇ SEBEBİ OLARAK ALGILANAN AYRIMCILIK: ABD VE
ALMANYA'DAN DÖNEN YÜKSEK NİTELİKLİ TÜRKİYELİ GÖÇMENLER..... 245
Meltem Yılmaz Şener
- "AİLEM MİSAFİR İŞÇİ OLARAK GİTTİ, BEN DOKTOR OLARAK DÖNDÜM":
ALMANYA'DAN TÜRKİYE'YE NİTELİKLİ "GERİ DÖNÜŞ" GÖÇÜ 265
Nilay Kılınç
- TERSİNE BEYİN GÖÇÜNDE SOSYAL AĞLARIN ROLÜ: TÜRKİYELİ
MÜHENDİSLERİN ALMANYA'DAN GERİYE GÖÇ DENEYİM VE ALGILARI ... 295
Ulaş Sunata
- DİL VE TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE "GERİYE" GÖÇ
DENEYİMLERİNE BAKMAK: AVRUPA'DAN DÖNEN NİTELİKLİ TÜRK
GÖÇMEN KADINLARIN DİL VE KİMLİK ANLATILARI 321
Yasemin Erdoğan-Öztürk
- YAZARLAR HAKKINDA 345

Kişisel Bir Açıklama ve Teşekkür

Bu kitap, beklenenden daha uzun bir sürede yayınlanabildi. Bu gecikmenin nedenlerinden biri Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı siyasi ve toplumsal çalkantıların yol açtığı genel huzursuzluğun bireysel yaşamlarımızda yarattığı ve zaman zaman çalışmalarımızı sekteye uğratacak derecede bizi zorlayan sorgulamalardı. Son on senenin önemli kilometre taşları arasında, 2013 Gezi Parkı protestoları, 2015 yılındaki terör saldırıları, Barış için Akademisyenler bildirisi ve ardından yaşanan hak ihlalleri, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi ve sonrasında iki yıl süren olağanüstü hal yönetimi, seçimler, referandumlar, pandemi, toplumsal ve siyasi alanda artan baskılar, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar, 6 Şubat 2023 depremleri ve son olarak tüm toplumu etkileyen yoksullaşma ve ekonomik sorunlar sayılabilir; ama kuşkusuz bu liste çok daha uzatılabilir de.

Bu zor zamanlar, toplumun bir parçası olan sosyal bilimciler olarak bizleri de derinden etkilemekte. Son birkaç senede yaşananlar, kitabın ele aldığı yüksek nitelikli kişilerin Türkiye'den ayrılma düşüncesini güçlendirirken, halihazırda çok sayıda akademisyen bu göç kervanına katılmış durumda. Bu dönem, yola düşmek için gerekli sosyal sermayeye ve ağırlara sahip olanlar için gitmenin değil, kalmanın sorgulandığı zamanlar oldu. Her şeye rağmen, benim gibi gitmeme kararı alanlar için bu sürekli bir iç sorgulama haline geldi. Açıkçası kitabın beklenenden daha geç yayınlanmasının nedenleri arasında, bu kişisel sorgulamaların, içinden geçtiğimiz durum ile bireysel kararlarımız arasındaki bu gergin ilişkinin de etkisi oldu.

Her şeye rağmen kalmayı mümkün kılan en önemli itki çalışmaya ve üretmeye devam etmek oluyor. Elinizdeki bu kitap da bu çalışmaların bir ürünü ve her değerli çalışmada olduğu gibi, çok sayıda kişinin emeği ve desteğiyle ortaya çıktı. Bu kişilere ayrı ayrı şükranlarımı sunmak isterim.

İlk olarak, kitabın hayata geçmesini mümkün kılan ve yayın tarihinde gecikmelere rağmen sabır ve anlayış gösteren değerli yazarlara içtenlikle teşekkür ederim. Kitapla beraber niyet ettiğimiz amaçlardan biri, Türkçede yüksek nitelikli göç ve genel olarak göç çalışmaları alanına kavramsal ve dil-

sel bir katkı sağlamaktı. Farklı disiplinlerden gelerek, kapsamlı araştırmalara dayalı çalışmalarının ürünü olan makaleleriyle kitaba katkıda bulunmayı kabul eden tüm yazarlara samimi bir teşekkür borçluyum.

Kitabın son kontrollerinde özveriyle çalışan şevval Sude şimşek'e, düzeltmeleri gerçekleştiren Sinan etin'e ve kitabın yayın sürecinde bizi destekleyen Nika Yayınevi ve Bülent Özçelik'e içtenlikle teşekkür ederim.

Son olarak, bu kitabın ortaya çıkmasına vesile olan iki panele evsahipliği yapan Göç Araştırmaları Derneđi'ne (GAR) ve oradaki çalışmaları büyük bir çaba ve emekle sürdüren arkadaşlarıma teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Başka türlü bir şeyin mümkün olabildiğini ve bunun için kolektif ve örgütlü çalışmanın değerini onlarla beraber yaşamak son yılların en güzel yanıydı.